

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Приймальною комісією

Протокол № 3

«22» 03 2025 р.

Заслужений діяч науки і техніки України
Заступник голови Приймальної комісії

Юрій КАГАНОВ

ПОГОДЖЕНО:

Відповідальний секретар Відбіркової
комісії

Вікторія БУЛИЧОВА

Гарант освітньо-наукової програми

Ганна ПРИХОДЬКО

**ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ІСПИТУ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ В11 ФІЛОЛОГІЯ**

Освітньо-науковий ступінь: доктор філософії
Спеціальність: В11 Філологія за спеціалізаціями
Освітньо-наукова програма: Філологія

Запоріжжя – 2025 рік

ЗМІСТ

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА	3
II. ФОРМА ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ.....	3
III. СТРУКТУРА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТА	4
IV. ВИМОГИ ДО ВІДПОВІДІ ВСТУПНИКА.....	4
V. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ	4
VI. СТРУКТУРА ПРОГРАМИ.....	5
VII. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	7

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Мета вступного іспиту до аспірантури зі спеціальності В11 Філологія за спеціалізаціями – з'ясувати рівень теоретичних знань та практичних умінь вступників, набутих ними під час навчання на освітньому ступені магістр (або освітньо-кваліфікаційному рівні спеціаліст), для подальшого формування рейтингового списку та проведення конкурентного відбору здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії зі спеціальності В11 Філологія за спеціалізаціями в межах ліцензованого обсягу університету.

Під час організації та проведення вступного іспиту необхідно керуватися нормативними актами:

- Порядок прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2025 році;
- Правила прийому до Запорізького національного університету у 2025 році;
- Положення про фахову атестаційну комісію Запорізького національного університету;
- Програмою вступного фахового іспиту зі спеціальності В11 «Філологія» за спеціалізаціями до Запорізького національного університету.
- Положення про організацію освітнього процесу в Запорізькому національному університеті.

II. ФОРМА ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ.

Фаховий іспит зі спеціальності проходить в очній або дистанційній формі.

Іспит в очній формі проходить у приміщенні Запорізького національного університету (з дотриманням заходів безпеки в умовах воєнного стану) у два етапи. Письмовий етап – вступники надають відповіді на питання екзаменаційного білету у письмовій формі. Тривалість письмового етапу – до 45 хв. Усний – співбесіда вступника з фаховою атестаційною комісією ЗНУ з питань екзаменаційного білету (до 30 хв).

Іспит у дистанційній формі проходить у два етапи. Підготовчий етап – самостійна підготовка відповідей на питання екзаменаційного білета (до 10 хв.) та основний етап – співбесіда вступника з фаховою атестаційною комісією ЗНУ з питань екзаменаційного білету (до 45 хв.)

Для складання фахового іспиту зі спеціальності у дистанційній формі вступник надає Приймальній комісії ЗНУ один з документів: документ про проживання (перебування) поза межами м. Запоріжжя (витяг з реєстру територіальної громади, довідка ВПО), документ про перебування поза межами України або документ, який підтверджує наявність іншої поважної

причини. Рішення про допуск до складання іспиту у дистанційній формі приймається Приймальною комісією.

У разі складання фахового іспиту зі спеціальності у дистанційній формі вступник має забезпечити процедуру ідентифікації особи, яка включає перевірку персональних даних та забезпечення безперебійного технічного оснащення для відеозв'язку з фаховою атестаційною комісією ЗНУ у режимі реального часу.

Проведення фахових іспитів зі спеціальності та презентація дослідницької пропозиції як в очному, так і в дистанційному форматах, підлягають обов'язковому відео- та аудіозапису, який не може бути переданий третім особам.

III. СТРУКТУРА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТА

Білет фахового вступного випробування містить 3 теоретичних питання.

IV. ВИМОГИ ДО ВІДПОВІДІ ВСТУПНИКА

У питаннях оцінюються знання вступника з базових фахових дисциплін, що є необхідними для коректного вираження певних понять, а також для розуміння широкого кола теоретичних та практичних завдань, володіння навичками, що є необхідними для професійної діяльності у межах програми.

Правильність виконання завдань оцінюється відповідно до критеріїв оцінювання знань.

Екзаменатор не зобов'язаний читати вирішення завдань, що наведені вступником в чернетці.

Під час проведення іспиту забороняється використовувати підручники, навчальні посібники, інші джерела інформації (якщо це не передбачено програмою). Також забороняється користуватися мобільними телефонами та іншими засобами зв'язку і передачі даних.

V. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Для особи, яка претендує на зарахування для здобуття ступеня доктора філософії (за 200 бальною шкалою):

Високий рівень (175-200 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: в повній мірі засвоїв увесь програмний матеріал, показує знання не лише основної, але й додаткової літератури, наводить власні міркування, робить узагальнюючі висновки, використовує знання з суміжних галузевих дисциплін, вдало наводить приклади.

Достатній рівень (150-174 балів) вступник отримує, виявивши також високий рівень знань і навчок. При цьому відповідь досить повна, логічна, з елементами самостійності, але містить деякі неточності або пропуски в

неосновних питаннях. Можливе слабе знання додаткової літератури, з недостатня чіткість у визначенні понять.

Задовільний рівень (124-149 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: в загальній формі розбирається у матеріалі, але відповідь неповна, неглибока, містить неточності, робить помилки при формулюванні понять, відчуває труднощі, застосовуючи знання при наведенні прикладів.

Низькій рівень (100-123 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: в загальній формі розбирається у матеріалі, допускає суттєві помилки при висвітленні понять, на додаткові питання відповідає не по суті.

До участі у конкурсі не допускається (0-99 балів), якщо вступник виявив такі знання та вміння: не знає значної частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки при висвітленні понять, на додаткові питання відповідає не по суті.

VI. СТРУКТУРА ПРОГРАМИ

ПЕРЕЛІК ТЕМ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ

1. Мова як суспільне явище. Мова і мовлення, їх розрізнення і співвідношення. Роль мови у процесі комунікації.
2. Мова і мислення, їх співвідношення. Мова як система знаків. Поняття знака. Поняття інформації. Структура мовного знака. План вираження і план змісту. Форма і субстанція. Співвідношення мовного знака і дійсності. Значення і смисл.
3. Синтаксичний, семантичний і прагматичний аспекти мови. Мовна система, її функціонування й розвиток. Синхронія і діахронія.
4. Будова мовної системи. Елементи структури. Ярусна побудова мови. Побудова лінгвістичної теорії. Метод моделювання. Загальна та конкретна теорії.
5. Структура науки про мову. Описове мовознавство. Історичне й порівняльно-історичне мовознавство. Типологія. Соціолінгвістика. Психолінгвістика. Прикладна лінгвістика. Теорія перекладу.
6. Методи синхронного опису мови. Таксонометричний метод, його особливості. Генеративний метод, його особливості.
7. Порівняльно-історичний метод, його мета та завдання. Методика встановлення мовної родинності. Поняття мовної сім'ї. Поняття про прамову. Внутрішня реконструкція. Генеалогічна класифікація мов світу.
8. Методи типологічного дослідження, їх цілі й завдання. Поняття про мовний тип. Методика порівняльного вивчення мов. Поняття мовної універсалиї. Типологічні класифікації мов (Ф. Шлегеля, В. Гумбольдта, Е.Сепіра, Дж. Грінберга та ін.).
9. Методи соціолінгвістичного дослідження. Предмет і статус соціолінгвістики. Соціолінгвістика як галузь міждисциплінарного

дослідження. Система мови з погляду соціолінгвістики. Поняття і типи мовної ситуації. Соціолінгвістична класифікація мов. Індивідуальні соціокомунікативні системи: білінгвізм і диглосія. Поняття і принципи типології мовної політики. Мовна поведінка і її детермінанти. Методи збору та обробки соціолінгвістичних даних. Корпусна лінгвістика.

10. Ярусна будова мови. Яруси мовної системи.

11. Фонема, її визначення. Різні підходи до визначення (виділення) фонем. Фонема і диференціальні ознаки. Фонема і склад. Особливості структури складів у мовах різних типів.

12. Просодичні елементи мови. Наголос, його види. Тон. Інтонація.

13. Морфема, її визначення. Різні підходи до виділення морфеми. Морфема і її варіанти. Фонологічна структура морфеми, її особливості в мовах різних типів. Основні види чергувань.

14. Словотвір, його основні питання. Дери́вація і складання слів. Слово, його визначення. Багатозначність терміна “слово” , словоформа і лексема. Структура слова, виділення лексичної та граматичної частин. Самостійні та службові слова. Частини мови, їх виділення в мовах різних типів.

15. Значення слова, його структура. Семантична класифікація лексики, семантичні поля. Основні типи відношень між лексичними одиницями. Синонімія. Антонімія. Полісемія і омонімія, регулярні типи полісемії.

16. Фразеологія. Типи фразеологізмів, їх класифікація

17. Слово і синтаксема. Частини мови і члени речення. Типи синтаксичних зв'язків. Підрядність і сурядність. Предикативність. Типи речень. Співвідношення синтаксичної і семантичної структур речення, поняття трансформації. Просте і складне речення. Типи складних речень.

18. Актуальні проблеми перекладу. Базові поняття перекладознавства.

19. Типи перекладу. Усний та письмовий переклад.

20. Сфери застосування різних типів перекладу.

21. Перекладацький аналіз тексту. Процедура перекладацького аналізу тексту

22. Генеративна лінгвістика. Контрастивна лінгвістика

23. Історія фольклористики: школи, постаті, основні праці. Основні напрями сучасних фольклористичних досліджень.

24. Фольклор як предмет гуманітарних досліджень. Межі явища та терміну.

25. Проблема Е-фольклору у сучасній гуманітаристиці.

26. Античність як історико-літературна доба : загальна характеристика, вплив на подальший розвиток Західної культури; сучасний антикознавчий науковий дискурс.

27. Історико-літературна доба Середньовіччя в світлі сучасних наукових інтерпретацій.

28. Ренесанс як об'єкт наукових дискусій(теорія всесвітнього Відродження, хронологічні межі та географічні кордони) та національні моделі «ренесансів» в Західній Європі.
29. XII століття як історико-літературна доба: стильова картина епохи, ключові представники та їхні здобутки.
30. Літературний процес XVIII століття :загальна характеристика, ключові ідеї та їх відображення в літературі.
31. Доба Просвітництва, її інтелектуально-естетичні здобутки та літературні репрезентації.
32. Романтизм як історико-літературна доба, течії в літературі романтизму як об'єкт наукових дискусій.
33. Національні моделі романтизму (своєрідність та репрезентативні персоналії).
34. Класичний реалізм як цілісна художня система та його представники.
35. Література рубежа XIX – XX ст.: ідейно-художня специфіка, течії та репрезентативні персоналії.
36. Модернізм як історико-літературна доба, течії в модернізмі: спільність і своєрідність.
37. Постмодернізм в світлі сучасних інтерпретацій.
38. Історико-літературний процес XXI століття: загальна характеристика, провідні тенденції. Пост-постмодернізм як об'єкт наукових дискусій.
39. Шекспір як центр Західного канону (концепція Г.Блума) та засновник дискурсивності (концепція Ю.Черняка), форми присутності Шекспіра в сучасному світі (концепція Б.Енглера)
40. Український шекспірознавчий дискурс: специфіка розвитку, зони наукового інтересу.
41. Українська барокова література.
42. Традиції, новаторство, жанрові особливості творчості І.Котляревського..
43. Національні особливості, жанрово-стильова палітра українського романтизму.
44. Розвиток жанру байки в українській літературі XIX ст.
45. Творчі здобутки поезії 60-90-х років XX ст.
46. Літературні жанри у творчості Т. Шевченка.
47. Основні тенденції розвитку українського модернізму.
48. Новаторство поезії і прози І. Франка.
49. Історична романістика к. XX – поч. XI ст.
50. Нові якості сучасної української прози.

VII. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Алексєнко Н.М., Бутко Л.В., Сізова К.Л, Шабуніна В.В. Лінгвістичний аналіз тексту. Кременчук : КНУ ім. М. Остроградського, 2018. 243 с.

2. Алексюк І. А. Філософія мови: традиція аналітичної філософії. Підручник. Київ: «Центр учбової літератури», 2022. 320 с.
3. Бацевич Ф.С. Нариси з теорії тексту: монографія. Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів : Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, 2019. 279 с.
4. Безугла Л.Р. (заг. ред.). Від слова до діла: лінгвопрагматика дискурсу. Вінниця : Нова Книга, 2020. 368 с.
5. Блум Г. Західний канон. Книги на тлі епох. Київ : Факт, 2017. 720 с.
6. Бондаренко А.І. Лінгвокультурологія: навчально-методичний посібник. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2021. 197 с.
7. Граматика сучасної української літературної мови. Морфологія / за ред. К. Г. Городенської. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. 752 с.
8. Ковбасюк Л.А., Романова Н.В. Сучасні лінгвістичні теорії : лекційні, практичні, самостійні модулі та тести : навч.-метод. посіб. 2-е вид., перер. й доп. Київ: Видавництво Ліра-К, 2024. 148 с.
9. Колегаєва І.М. Вербалізований концепт як об'єкт наукового опису. *Одеська лінгвістична школа: кола реконструкцій*: колект. моногр. / за заг. ред. Ковалевської Т.Ю. Одеса: ПолиП ринт, 2020. С. 38–44.
10. Левченко О. Лінгвістичні дослідження гендеру в Україні. *Людина. Комп'ютер. Комунікація*. 2017. С. 74-83
11. Методологія лінгвістичних досліджень : конспект лекцій / укладачі: М. В. Черник, В. С. Куліш, О. Л. Овсянко, А. В. Зінченко ; за заг. ред. проф. С. О. Швачко. Суми : Сумський державний університет, 2018. 78 с.
12. Мушкетик Л. Г. Моральний канон української традиційної культури: за фольклорними джерелами. Київ-Кам'янець-Подільський: ТОВ "Друкарня "Рута", 2022. 752 с.
13. Ситар Г. Політична лінгвістика. Вінниця: ДонНУ ім. В. Стуса, 2019. 184 с.
14. Христіанінова Р. О. Дуплексив у формально-граматичній та семантико-синтаксичній структурі речення. *Мовознавчий вісник: зб. наук. праць*. Вип. 24–25. Черкаси, 2018. С. 23–32.
15. Христіанінова Р.О. Зібрання вибраних праць відомих українських синтаксистів. *Українське мовознавство*. 2021. № 1 (51). С. 130–136.
16. Якимович В. Літературна етноімагологія, літературні образи та етнообрази: проблеми термінології *Science and Education a New Dimension. Philology*, VI(52). 2018. Issue: 177. С. 73–76.
17. Barth D., Schnell, S. *Understanding: Corpus Linguistics* (1st ed.). London: Routledge, 2021. 248 p.
18. Bucholtz M., Hall K. Embodied Sociolinguistics. In: N. Coupland (ed.) *Sociolinguistics. Theoretical Debates* Cambridge: Cambridge University

Press, 2016. pp. 173-198.

19. Dijk T. van. *Discourse and Power* (1st ed.). London: Bloomsbury Publishing. URL: <https://www.perlego.com/book/2995819/discourse-and-power-pdf>

20. Dovchin S. *Digital Communication, Linguistic Diversity and Education*. Oxford: Peter Lang, 2020. 236 p.

21. Foolen A. Quo vadis pragmatics? From adaptation to participatory sense-making. *Journal of Pragmatics*, 2019. 145, 39-46.

22. Morozova, O.I. Linguoecological approach to capturing concepts: a case study of transparency. *Accents and Paradoxes of Modern Philology*, 018. 2, 32-51.

23. Pavlenko I.Ya. Genre Specificity of Narrativity of the Past in Ukrainian Retellings and Historical Songs. *Philological Science and Education: Transformation and Development Vectors : Collective monograph. Vol. I*. Riga: "Baltija Publishing", 2021. P. 42 - 63.

24. Valigura O., Kozub L., Sieriakova I. Computer Technologies in Acoustic Analysis of English Television Advertising Discourse. *Arab World English Journal (AWEJ) Special Issue on CALL*. 2020. 6. P. 38-48.

25. Yus F. Pragmatics, Humor and the Internet. *Internet pragmatics*. 2021. Vol. 4 (2). pp. 1-11.

Додаткова

1. Голощук Л.С. Історичні передумови розвитку корпусної лінгвістики. *Web of Scholar*. 2017. № 6 (15). С. 80-84.

2. Голубовська І. О., Корольов І. Р. Актуальні проблеми сучасної лінгвістики : курс лекцій. <http://www.pinax.com.ua/wp-content/uploads/2015/04/ActualProblLinguist.pdf>

3. Жуковська В. В. Лінгвістичний корпус як новітній інформаційно-дослідницький інструментарій сучасного мовознавства. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2020. Т. 31 (70). № 3. Ч. 1. С. 113-119.

4. Загнітко А. П. Теорія сучасного синтаксису. Донецьк : Донецький національний університет, 2007. 254 с.

5. Історія української літератури ХХ – поч. ХХІ ст. : у 3 т. / за ред. В. Кузьменка. Київ : ВЦ «Академія», 2013. Т. 1. 592 с.; Т. 2. 536 с.; Т. 3. 592 с.

6. Коптілов В. Теорія і практика перекладу: навч. посіб. Київ: Юнверс, 2013. 280 с.

7. Лисюк Н. Постфольклор в Україні. Київ: КНУ, 2012. 348 с.

8. Мартинюк А. П. Словник основних термінів когнітивно-дискурсивної лінгвістики. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. 196 с.

9. Мартинюк А.П. Аргументація та сугестія як інструментальні

стратегії дискурсу. *Мовні іконцептуальні картини світу*. Вип. 55. Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2015. С. 238–246.

10. Морозова О. І. Екологічний підхід до аналізу неправдивих висловлень. *Мовні і концептуальні картини світу*. Київ : ВПЦ «Київський університет». 2015. Вип.55. С. 258–266.

11. Фролова І.Є., Омецинська О.В. Специфіка художнього дискурсу та його аспектів. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Іноземна філологія*. 2018. Вип. 87. С. 52-61.

12. Austin J. L. *How to do things with words*. Barakaldo Books, 2020. 178 p.

13. Cienki A. Cognitive Linguistics, gesture studies, and multimodal communication. *Cognitive Linguistics*, 2016. 27(4), 603–618.

14. Couper-Kuhlen E. Language over time. Some old and new uses of OKAY in American English. *Interactional Linguistics*. 2021. Vol. 1:1, pp. 33–63.

15. Danesi M. *The Semiotics of Emoji. The Rise of Visual Language in the Age of the Internet*. London/New York: Bloomsbury, 2017. 208 p.

Інформаційні ресурси

1. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 464 с. <http://194.44.152.155/elib/local/sk795964.pdf>
2. Селіванова О. Засади сучасної лінгвометодології. <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/581>
3. Бібліотека української фольклористики. <http://labs.lnu.edu.ua/folklore-studies/proekty/elektronna-navchalna-biblioteka-ukrajinskoji-folklorystyky/>
4. Мохначова О.В. Історія зарубіжної літератури кінця ХХ - початку ХХІ ст.: завдання для самостійної роботи студентів : навч.-метод. посіб. Кривий Ріг, 2015. <http://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/0564/308>
5. Електронна бібліотека української літератури. URL: www.ukrlib.com.ua .
6. Бібліотека української поезії. URL: www.poetry.uazone.net
7. Генеральний регіонально анотований корпус української мови (ГРАК): <http://uacorpus.org/Kyiv/ua>

Голова фахової
атестаційної комісії

Ганна ПРИХОДЬКО